

Informacja dla podmiotów kontrolowanych o kryteriach jakimi inspektorzy WIOŚ kierują się dokonując oceny podczas kontroli podmiotów korzystających z wód

Podczas kontroli gospodarki wodnej i zagadnień związanych z ochroną wód na terenie kontrolowanej jednostki zakładu, sprawdzany jest:

1. Sposób zaopatrzenia zakładu w wodę.
2. Wykorzystanie pobieranej wody: na cele technologiczne (produkcyjne), bytowe, inne (porządkowe, polewanie dróg i placów, itp.)
3. Stan formalno-prawny w zakresie poboru wody.
4. Sposób odprowadzania ścieków.
5. Źródła wytwarzania ścieków.
6. Stan formalno-prawny w zakresie odprowadzania ścieków.
7. Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska w zakresie poboru wód podziemnych oraz odprowadzania ścieków do środowiska.

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie związane z ochroną wód jest ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku „Prawo wodne” (Dz.U. z 2015 poz. 469 z późn. zm.) oraz ustawa ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.).

Pobór wody i odprowadzanie ścieków ze środowiska jest **korzystaniem z wód**.

Zgodnie z art. 31. ust 3 w.cyt. ustawy prawo wodne „Korzystanie z wód polega na korzystaniu powszechnym, zwykłym lub szczególnym.”

Pamiętać należy, że **korzystanie szczególne** wymaga zawsze posiadanie **pozwolenia wodno prawnego**.

Akty prawne powiązane:

- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U z 2015 r poz. 139 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2015r. poz. 87 z późn. zm.),
- rozporządzenia wykonawcze do w.w ustaw.

Ad 1.

Sposób zaopatrzenia zakładu w wodę może odbywać się poprzez pobór wody z:

Sieci wodociągowej. W tym przypadku kontrolowane jest czy podmiot posiada umowę z właścicielem/zarządcą sieci wodociągowej na pobór wody z sieci. Sprawdzany jest również stan wodomierza (licznika wody).

Z własnej studni. Pobór wody ze studni jest wykorzystaniem w celach prowadzonej działalności wody podziemnej. Woda podziemna powinna być wykorzystywana, zgodnie z art. 32 ustawy prawo wodne, przede wszystkim:

- 1) do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz na cele socjalno-bytowe,

2) na potrzeby produkcji artykułów żywnościowych oraz farmaceutycznych.

W przypadku korzystania z wody podziemnej ujęcie wody musi być opomiarowane za pomocą wodomierza, a korzystający ze studni powinien odnotowywać dzienne pobory wody ze studni. W przypadku, gdy pobór dobowy wody podziemnej przekroczy 5 m³ /dobę, wtedy wymagane jest posiadanie pozwolenia wodno prawnego na pobór wody podziemnej.

Z ujęcia powierzchniowego (wody płynące: rzeki, potoki, wody stojące: stawy, jeziora). W tym przypadku również sprawdzane jest czy ujęcie wody musi być opomiarowane. W przypadku takiego sposobu poboru wody wymagane jest posiadanie pozwolenia wodno prawnego na pobór wody powierzchniowej.

Uwaga! W przypadku, gdy pobór wody podziemnej, bądź powierzchniowej wymaga jej uzdatniania, to wtedy wody popłuczne z urządzeń służących do jej uzdatniania są ściekami i wymagają jako takie uregulowań takich jak dla ścieków (patrz pkt. 4-6).

Ad 2. Woda wykorzystywana jest zazwyczaj do celów:

- bytowych (woda wykorzystywana do picia oraz do celów sanitarnych załogi-pracowników),
- przemysłowych (technologicznych, produkcyjnych, do celów chłodniczych),
- innych (porządkowe, polewanie dróg i placów, itp.)
- do celów rolniczych.

W trakcie kontroli sprawdzane jest jaka ilość wody pobieranej jest wykorzystywana dla poszczególnych celów.

Jeśli jest to możliwe, w celu określenia, jaka ilość wody wykorzystywana jest do celów produkcyjnych winny być zamontowany osobny odlicznik wody rejestrujący pobór wody na te cele.

Ad 3.

Stan formalno-prawny w zakresie poboru wody:

1. Czy zakład posiada umowę/umowy na pobór wody z sieci wodociągowej.

W przypadku gdy nie ma takiej umowy wojewódzki inspektor ochrony środowiska w zarządzeniach pokontrolnych zobowiązuje do zawarcia takiej umowy.

2. Czy zakład posiada pozwolenie wodno prawne na pobór wody podziemnej (w przypadku gdy pobór wody przekracza 5 m³ /dobę), na pobór wody powierzchniowej.

W przypadku gdy kontrolowany podmiot nie posiada wymaganego pozwolenia wodno prawnego wojewódzki inspektor ochrony środowiska może, wydać decyzję wstrzymującą użytkowanie instalacji, zgodnie z art. 367 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm).

Może też, na wniosek zakładu, wyznaczyć termin uzyskania takiego pozwolenia, zgodnie z art. 367 ust. 2 z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm).

Za brak pozwolenia/pozwoleń nakładane są grzywny pieniężne – mandaty karne.

W przypadku gdy kontrolowany podmiot posiada pozwolenie wodno prawne, wtedy podczas kontroli sprawdzane jest przestrzeganie warunków zawartych w tym pozwoleniu oraz czy realizowane są obowiązki nałożone w tym pozwoleniu.

Za naruszenie warunków pozwolenia wodno prawnego nakładane są grzywny pieniężne – mandaty karne, a jeśli przekroczenia są znaczące, wojewódzki inspektor ochrony środowiska może wystąpić do organu wydającego pozwolenie o cofnięcie pozwolenia.

Ad 4.

Ścieki – to zużyte ciecze, roztwory, koloidy lub zawiesiny, a także odpadowe ciała stałe odprowadzane za pomocą rurociągów do odbiorników naturalnych jakimi mogą być zbiorniki lub cieki wodne, doły gnilne itp. W postaci ścieków odprowadza się odpadowe substancje przemysłowe oraz odpady żywnościowe i fekalia z miejskich i osiedlowych gospodarstw domowych.

Ścieki wytworzone na terenie kontrolowanego zakładu/podmiotu mogą być:

- wprowadzane do urządzeń kanalizacyjnych kanalizacji zewnętrznej,
- gromadzone w szczelnych zbiornikach wybieralnych,
- wprowadzane do środowiska – do wód (powierzchniowych płynących, bądź stojących), do ziemi.

Ad 5.

Ze względu na pochodzenie i skład chemiczny ścieki dzieli się na:

- **ścieki bytowe** – powstają z wód wykorzystywanych w gospodarstwach domowych – do utrzymywania higieny osobistej, spłukiwania urządzeń sanitarnych, przygotowywania posiłków itp. Są bardzo mętne, mają szarżółte zabarwienie, charakterystyczny zapach i odczyn lekko zasadowy. Zawierają 40% zanieczyszczeń nieorganicznych i 60% organicznych w postaci rozpuszczalnej i zawiesin. BZT5 tych ścieków wynosi od 200 do 600 mg tlenu/litr, z czego 1/3 występuje w postaci zawiesin organicznych.
- **ścieki przemysłowe** – zawierają najczęściej rozmaite związki chemiczne, będące ubocznym produktem procesów technologicznych stosowanych w zakładach przemysłowych. Problem ścieków występuje szczególnie w koksowniach, zakładach petrochemicznych, garbarniach, celulozowniach, mleczarniach i cukrowniach. Ich nieoczyszczone ścieki stanowią duże zagrożenie dla odbiorników naturalnych. Na ogół nie stanowią zagrożenia sanitarno-epidemiologicznego, gdyż nie zawierają bakterii chorobotwórczych. Wyjątkiem są ścieki z zakładów przemysłu spożywczego, garbarni i zakładów utylizacji odpadów. Mogą one zawierać chorobotwórcze drobnoustroje w różnych postaciach (wegetatywnej i zarodnikowej) i jako takie powinny być poddawane procesom dezynfekcji.
- **ścieki rolnicze** – powstają z wód spływających z pól i gospodarstw wiejskich – zawierają zwykle nawozy sztuczne, pestycydy oraz zanieczyszczenia drobnoustrojami. Szczególnie niebezpieczna jest gnojowica, która może zawierać tysiące razy więcej zanieczyszczeń organicznych i nieorganicznych niż ścieki bytowo-gospodarcze.

- **wody opadowe** – są ściekami powstającymi z opadów atmosferycznych, zmywających tereny zabudowane. Zawierają duże ilości zanieczyszczeń organicznych i nieorganicznych, wiele w postaci zawiesin; podobnie jak część ścieków socjalno bytowych mogą być traktowane jako szara woda i odzyskiwane na ww potrzeby.

- **wody podgrzane** – powstają w procesach technologicznych chłodzonych za pomocą wody.

- **ścieki komunalne** – są mieszaniną ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych oraz wód opadowych. BZT5 tych ścieków wynosi od 200 do 300 mg tlenu/litr.

Wytworzone na terenie zakładu/ podmiotu kontrolowanego, to ścieki:

- ścieki bytowe,
- ścieki przemysłowe,
- wody opadowe, w tym roztopowe i drenażowe,
- wody podgrzane (pochłodnicze).

W trakcie kontroli sprawdzane są źródła wytwarzania ścieków. Szczególnie ważne jest określenie źródeł wytwarzania ścieków przemysłowych. Często dopiero w trakcie kontroli WIOŚ okazuje się, że przedsiębiorca wytwarza w trakcie prowadzonego procesu produkcyjnego, bądź prowadzonej działalności ścieki przemysłowe.

Jeśli zamontowane są osobne odliczniki wody, wtedy można określić ilość poszczególnych rodzajów ścieków, jeśli nie, to ilość ścieków wytworzonych jest wyliczana wskaźnikowo.

Sprawdzany jest stan techniczny kanalizacji, miejsce odprowadzania ścieków, badany jest ich skład (w przypadku gdy wprowadzane są do środowiska), stan techniczny urządzeń ochrony wód.

W przypadku, gdy w trakcie kontroli, stwierdza się nieprawidłowości w tym zakresie wojewódzki inspektor ochrony środowiska w zarządzeniach pokontrolnych zobowiązuje zakład do usunięcia nieprawidłowości.

Uwaga! Urządzenia kanalizacyjne są w rozumieniu prawa budowlanego budowlami i jako takie podlegają przepisom z nim powiązanymi. Na wybudowanie, przebudowanie i demontaż tych urządzeń stosuje się przepisy zgodne z ustawą z dnia 7 lipca 1994 roku „Prawo budowlane” (Dz.U z 2015 roku, poz. 151 z późn. zm).

W związku z tym wojewódzki inspektor ochrony środowiska w przypadku nieprawidłowości stwierdzonych w tym zakresie zawiadamia o nieprawidłowościach organy nadzoru budowlanego.

Ad 6.

Wprowadzanie ścieków do zewnętrznych urządzeń kanalizacyjnych, ewentualnie do środowiska wymaga uregulowań prawnych:

1. W przypadku wprowadzania ścieków do kanalizacji zewnętrznej.

W takim przypadku wymagane jest posiadanie umowy cywilno-prawnej na wprowadzanie ścieków do kanalizacji zawartej z właścicielem/administratorem tej kanalizacji. W umowie określone powinny być warunki wprowadzania ścieków do kanalizacji.

Wymóg ten wynika z art. 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U z 2015 r poz. 139 z późn. zm.)

W przypadku wprowadzania niektórych ścieków przemysłowych (ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego) do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów wymagane jest posiadanie pozwolenia wodno prawnego na wprowadzanie ścieków do kanalizacji, zgodnie z art. 122 ust. 1 pkt. 10 ustawy dnia 18 lipca 2001 roku „Prawo wodne” (Dz.U. z 2015 poz. 469 z późn. zm).

2. W przypadku gromadzenia ścieków w szczelnych zbiornikach wybieralnych.

W tym przypadku koniecznym jest okresowe opróżnianie tych zbiorników i wywożenie ich zawartości na oczyszczalnię ścieków celem ich oczyszczenia.

Wywóz nieczystości płynnych (popularnych szamb) regulują przepisy ustawy z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2015r. poz. 87 z późn. zm.).

W przypadku gromadzenia i wywożenia na oczyszczalnię ścieków przemysłowych musi być zawarta umowa z oczyszczalnią ścieków, na której będą oczyszczane.

W niektórych przypadkach - ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, do urządzeń kanalizacyjnych, którym jest m.in. punkt zlewny ścieków na oczyszczalni wymagane jest posiadanie pozwolenia wodno prawnego na wprowadzanie ścieków do kanalizacji, zgodnie z art. 122 ust. 1 pkt. 10 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku „Prawo wodne” (Dz.U. z 2015 poz. 469 z późn. zm.). Jakie substancje zawarte w ściekach determinują uzyskanie takiego pozwolenia reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, których wprowadzenie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodno prawnego (Dz.U z 2014, poz.1800 z późn. zm.),

W przypadku braku w.w umów wojewódzki inspektor ochrony środowiska w zarządzeniach pokontrolnych zobowiązuje zakład do ich zawarcia. W przypadku braku pozwolenia wodno prawnego na wprowadzanie ścieków do kanalizacji wojewódzki inspektor ochrony środowiska na wniosek zakładu, wyznaczany jest termin uzyskania takiego pozwolenia, zgodnie z art. 367 ust. 2 z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.).

3. W przypadku wprowadzania ścieków do środowiska tj. do wód lub do ziemi wymagane jest posiadanie pozwolenia wodno prawnego, gdyż taki sposób korzystania z wód jest sposobem szczególnym – art. 122 ust. 1 pkt.1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku „Prawo wodne” (Dz.U. z 2015 poz. 469 z późn. zm.).

Wymóg ten dotyczy zarówno ścieków bytowych, przemysłowych, jak też wód opadowo-roztopowych odprowadzanych poprzez zorganizowane systemy kanalizacyjne.

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska może, w przypadku braku stosownego pozwolenia, wydać decyzje wstrzymująca użytkowanie instalacji, zgodnie z art. 367 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.).

Może też, na wniosek zakładu, wyznaczyć termin uzyskania takiego pozwolenia z, zgodnie z art. 367 ust. 2 z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.).

Za brak pozwolenia/pozwoleń nakładane są grzywny pieniężne.

W przypadku gdy kontrolowany podmiot posiada pozwolenie/pozwoleń wodno prawne, wtedy podczas kontroli sprawdzane jest przestrzeganie warunków zawartych w tym pozwoleniu/pozwoleń oraz czy realizowane są obowiązki w nich nałożone.

Za naruszenie warunków pozwolenia wodno prawnego nakładane są grzywny pieniężne – mandaty karne, a jeśli przekroczenia są znaczące, wojewódzki inspektor ochrony środowiska może wystąpić do organu wydającego pozwolenie o cofnięcie pozwolenia.

Odprowadzane ścieki powinny spełniać parametry określone w pozwoleniu wodno prawnym oraz w rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzeniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U z 2014, poz.1800 z późn. zm.).

4. Jeśli na zakładzie ciąży obowiązek wykonywania pomiarów ścieków odprowadzanych do środowiska, wtedy podczas kontroli, sprawdzane jest czy pomiary te są wykonywane z wymaganą częstotliwością, czy wykonywane są przez laboratoria posiadające stosowną akredytację oraz czy wyniki przeprowadzonych badań spełniają wymagania ustalone w decyzji w zakresie stanu i składu odprowadzanych ścieków.

Zgodnie z art. 147 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.), "Prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody. Zgodnie z art. 147a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.) „Prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani zapewnić wykonanie pomiarów wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, w tym pobieranie próbek przez, akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2014 r., poz. 1645 z późn. zm.), w zakresie badań, do których wykonywania są obowiązani". Od powyższej reguły wprowadzono wyjątek zawarty w art. 147a ust. 1a ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r r. (Dz. U. Nr 88, poz. 587), zgodnie z którym "prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia, posiadający certyfikat systemu zarządzania jakością, mogą wykonywać pomiary wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, do których wykonywania są obowiązani, we własnym laboratorium, pod warunkiem, że laboratorium to jest również objęte systemem zarządzania jakością lub jest zapewniony automatyczny pobór prób przy użyciu próbobierni objętej nadzorem metrologicznym.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełniać przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U z 2014, poz.1800 z późn. zm.) określa m.in. miejsce i minimalną częstotliwość pobierania próbek ścieków, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny, czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom.

Zgodnie z § 2 pkt 1 w/w rozporządzenia przez wartość wskaźnika w próbce średniej dobowej rozumie się wartość zmierzoną w próbce powstałej ze zmieszanych próbek pobieranych ręcznie lub automatycznie w okresie doby, w odstępach co najwyżej dwugodzinnych, proporcjonalnych do przepływu z wyłączeniem wskaźnika pH i wskaźnika temperatury

Zgodnie § 5 ust. 1 w/w rozporządzenia, próbki ścieków należy pobierać w regularnych odstępach czasu w ciągu roku, stale w tym samym miejscu. Liczba średnich dobowych próbek ścieków pobranych w ciągu roku:

w zakresie wskaźników określonych w zał. nr 1 do rozporządzenia nie może być mniejsza niż podana w § 5 ust. 2,

w zakresie innych substancji zanieczyszczających niż wymienione w zał. nr 1 do rozporządzenia, z częstotliwością nie mniejszą niż raz na dwa miesiące (§ 5 ust. 4), jeżeli w pozwoleniu wodnoprawnym nie określono większej częstotliwości badań.

Ponadto zgodnie z art. 12 w/w ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz.1232 z późn. zm.), podmioty korzystające ze środowiska są obowiązane do stosowania metodyk referencyjnych. Jest dopuszczalne stosowanie innej metodyki, pod warunkiem udowodnienia pełnej równoważności uzyskanych wyników.

W badaniach próbek ścieków stosuje się metodyki referencyjne analiz, które są określone w załączniku nr 10 do w/w rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełniać przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U z 2014, poz.1800 z późn. zm.).

Zagraniczne certyfikaty akredytacji, wystawiane przez jednostki akredytujące będące sygnatariuszami wielostronnego porozumienia EA lub ILAC, są w Polsce uznawane na równi z certyfikatami Polskiego Centrum Akredytacji. Informacja o porozumieniu powinna znajdować się na pierwszej stronie certyfikatu laboratorium akredytowanego przez jednostkę zagraniczną. Jeżeli informacji powyższej nie uwzględniono w certyfikacie, laboratorium musi udowodnić, że jednostka certyfikująca przystąpiła do porozumienia EA lub ILAC. Więcej informacji znajduje się na stronie www.pca.gov.pl

Ad 7.

Za gospodarcze korzystanie z wód tj. za pobór wód oraz wprowadzaniem ścieków do wód lub do ziemi winny być wnoszone opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Sposób naliczania takich opłat, jak też sposób obliczania takich opłat znajduje się na stronie Marszałka Województwa Małopolskiego:

<http://bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,850988.html>